

Avots:www.bns.lv
Autors:Aiga Pelane
Datums:01.02.2012
Laiks: 09:30

Pētnieces: patlaban laukos dominē mežonīgā kapitālismā izveidojies individuālisms

Latvijas **Universitātes** paspārnē no 2010. gada sākuma tiek veikts pētījums "Savs kaktiņš, savs stūrītis zemes – Latvijas lauku iedzīvotāju attīstības stratēģijas un kultūrvides pārmaiņas", kurā iesaistīti desmit zinātnieki – antropologi, politologs, kulturologs, valodnieki un vides pētnieks. Viņu uzdevums ir triju gadu laikā izpētīt, kā mainījušies lauki un ko domā laucinieki. Zinātnieki ir braukuši pa laukiem un runājuši ar pašiem lauciniekiem. Patlaban jau sākusies rezultātu apkopošana un trīs zinātnieces gatavas dalīties ar saviem secinājumiem. **Agnese Cimdiņa** ir pētījusi saimniekošanas un uzņēmējdarbības prakses laukos, **Dace Dzenovska** – lauku iedzīvotāju mobilitātes prakses un to kultūrvēsturisko izpratni, savukārt **Ieva Raubiško** – ētikas priekšstatus un praksi laukos, ko cilvēki uzskata par jēgpilnu dzīvi. BBS pētniecēm uzdod jautājumus, kādi lauki varētu izskatīties pēc divdesmit gadiem.

- Jūs pētāt pašreizējo situāciju laukos, varbūt varat iezīmēt arī pāris lietu, kādi lauki varētu izskatīties, piemēram, pēc 20 gadiem?

Ieva Raubiško (I.R.) – Mazāk cilvēku, un specializācija gan lauksaimniecības veidos, gan arī dažādos biznesa veidos. Tās varētu būt galvenās tendences, kuras pašlaik jau jūtamās.

Dace Dzenovska (D.Dz.) – Ir jāskatās kontekstā ne tikai, kādi ir šie kvalitatīvie pētījumi, ko mēs veicām, bet kādas ir telpiskās plānošanas lietas. Šajā gadījumā tendence uz policentrisko attīstību ir skaidri iezīmēta.

- Taču mūsu politiķi uzskata, ka vienmērīgi jāattīstās visai Latvijai.

D.Dz. – Jā, bet, ja paskatās uz pakalpojumu pieejamību, piemēram, veselības, izglītības, tas tomēr tiek centrēts un tas neizbēgami arī ietekmēs to, kāda izskatīsies lauku telpa.

Es teiktu, ka tā būs dažāda – tur būs intensīvā lauksaimniecība, tur būs arī vidējie un mazie saimieki, tur būs arī vasarnieki, tur būs vēl vecākā paaudze, kas būs vēl dzīvi.

Daudzviet lauki vienkārši izmirst, jo īpaši Latgales pierobežā. Kāda sieviete man no šāda ciema teica: "Katru pavasari kāds nepamostas." Tukšuma izjūta ir visai liela. Iespējams, ka kādā brīdī pāries lauku tukšošanās izjūta, kas tagad ir ļoti daudziem. Man ir tāda sajūta un tāda sajūta ir arī tiem, kas tur dzīvo. Tautas skaitītāji arī bija pārsteigti par to, cik tukšs ir viņu pagasts, jo ikdienā jau visus pagasta stūrus neizstaigā.

Bet, es pieļauju, ka pēc 20 gadiem mēs jau pie tā būsīm pieraduši un tad skatīsimies citādi uz šo telpu, kas tagad veidojas.

I.R. – Daudz kas tomēr būs atkarīgs arī no valsts politikas, kāds būs jaunais attīstības plāns. Tagad, ja laukos aiztaisa ciet skolu un ambulanci, šai vietai vairs nav dzīvības potenciāla.

D.Dz. – Taču es gribu piebilst, ka ir kļūdaini uzskatīt, ka tas, kā izskatīsies lauki, ir atkarīgs no atsevišķu cilvēku uzņēmības. Jā, tas ir svarīgi, lai būtu uzņēmīgi cilvēki, un tādi vienmēr arī būs, bet daudz kas ir atkarīgs no Eiropas Savienības programmām, valsts politikas un daudz kā cita. Mums tā ir kļuvusi teju vai par ideoloģiju – mēs tik uzsveram veiksmes stāstus, it kā tas būtu viss atkarīgs tikai no cilvēka uzņēmības, vai viņš var vai nevar izdzīvot. Taču realitātē tā gluži nav, tur ir ļoti daudz vēl strukturālo apstākļu apakšā. Mūsu medijos bieži vien arī ir uzsvars tikai uz personībām, kurām veicas. Taču diemžēl tiek palaistas garām dažādas strukturālas problēmas, piemēram, varas

attiecības un daudz kas cits.

Kāpēc mums ir ļoti grūti mobilizēt cilvēkus? Latvijā cilvēki neiziet uz ielām un neprotestē, jo Latvijā ir ieviesusies ideoloģija, ka tava veiksmē ir atkarīga tikai no tevis paša, nevis no kaut kādas kolektīvas darbības vai politiskas intervences.

Ja tev iet slikti – tad pats vainīgs!

I.R. – Jā, šāda pozīcija ir ļoti izteikta. Tāds mežonīgā kapitālismā izveidojies individuālisms.

Agnese Cimdiņa (A.C.) – Turklāt tiem cilvēkiem, kas nespēj izrauties no saviem nelabvēlīgajiem apstākļiem, šie veiksmīgie piemēri vēl vairāk grauj pašapziņu. Viņiem liekas, ka viņi jau tā nekad nevarēs.

D.Dz. – Visi cilvēki nevar būt uzņēmēji vai zemnieki.

A.C. – Mēs kā pētnieki saskārāmies ar to, ka bieži vien laukos pie cilvēkiem nemaz aizbraukt nevaram, jo vienkārši ceļš beidzas. Ir skaidrs, ka ne tur ātrā palīdzība var atbraukt, ne ziemā bērni uz skolu tikt, jo cauri mežam tos septiņus kilometrus uz skolu nemaz nevar izbrist.

- Taču ir katram arī individuālā atbildība – ja jau tas bērns uz to skolu netiek, tad varbūt tomēr vajag no turienes iet prom, meklēt citu vietu sev un bērniem?

A.C. – Bet uz kuriem tu aizbrauksi un vai maz ir iespēja aizbraukt? Ja tev ir zeme, kuru nevari pārdot, ja tev ir seši bērni – kur tu dabūsi dzīvesvietu, par kādu naudu?

I.R. – Kāds jau tomēr arī aizbrauks.

D.Dz. – Taču iespējams, ka tas, kas notiek, ir telpisko plānotāju izvirzīts mērķis, kā konsolidēt infrastruktūru. Šādi arī tiek veicināta koncentrācija. Tāpat kā padomju laikā tika uzcelti ciemu centri, lai veicinātu virzību no lauku teritorijām uz ciemu centriem.

- Tātad mēs varam secināt, ka tas tāpat tagad notiek, tikai jau ar citām metodēm?

I.R. – Jā, ar novadizāciju. Ja būs iespēja tos bērnus izvadāt uz Liepāju vai uz Nīcas vidusskolu, kas skaitās laba, tad to darīs, bet ja ne – tad sitīsies, kā varēs.

A.C. – Ir jau tomēr arī pagasti, kas tagad cenšas ļoti rūpēties par tiem, kuri dzīvo attālāk. Ir tādas vietas, kur brauc vienam bērnam pakāļ 30 kilometru, lai tikai aizvestu uz skolu un pēc tam vēl no skolas atpakaļ.

Runājot ar sociālajiem, pagasta darbiniekiem, tomēr rodas izjūta, ka viņi pārzina to situāciju, zina, kā tur iet un arī rūpējas viens par otru. Viņi mēģina problēmas risināt, tikai jautājums ir – cik daudz viņi var izdarīt.

D.Dz. – Laukos iedzīvotāji nespēj arī pieņemt, ka gaidāmas visai radikālas izmaiņas. Bieži vien pagastos tika siltinātas skolas, bērnudārzi, veikti citi uzlabošanas darbi par Eiropas Savienības līdzekļiem, pat neskatoties uz to, vai to maz vajadzēs pēc pāris gadiem. Viņiem bija svarīgi nevis efektīvi izmantot naudu, bet gan saglabāt dzīvību, lai tur kāds vispār būtu. Taču bieži vien viņi jau arī saprot, ka tas nav ilglaicīgi.

I.R. – Mēs jau arī viņiem prasām – kas te būs nākotnē. Un atbildes ir ļoti dažādas. Sākumā pasaka – ai, nu kas tad te būs, visi izmirs, jo visi jaunie prom. Citi atkal – nē, nē, nebūs jau nemaz tik traki, kāds jaunais taču nāks atpakaļ un kaut kas jau notiks.

Vērtējumi ir ļoti pretrunīgi, kā paši cilvēki redz to attīstību. Daudziem tomēr atskaites punkts ir padomju laiki, kad tomēr dzīvība bija lielāka.

D.Dz. – Pozitīvais aspekts ir – lai arī cilvēki ar prātu saprot, ka principā ir kaut kādas tendences, kuras nav pozitīvas, viņi tomēr savu darbību turpina un turpina dzīvot, it kā nekā tāda nebūtu. Tas, no vienas puses, ir labi, jo tas varbūt var izmainīt tās negatīvās tendences, kuras pašlaik ir vērojamas. Ja viņi sāktu pakārtot savu dzīvi tam, kas notiek, tad tā jau būtu šīs situācijas

akceptēšana.

A.C. – Saimnieciskajā darbībā var redzēt, ka cilvēki tagad sliecas veidot pašpietiekamu saimniecību, lai viņi nav atkarīgi no tā, kas valstī notiek. Viņiem ir gan govys, lai piens būtu, gan kāds gaļas lops, gan kaza un aita, vistas. Tāpat daudziem ir jau savs ģenerators, lai nebūtu atkarīgi no elektrības piegādes, bet varētu to ražot uz vietas. Mērķis ir nodrošināt savu dzīvi tā, lai viņi varētu iztikt jebkādos apstākļos.

I.R. – Lauciniekiem ir interesants skats uz to, kas globāli notiek. Viņi saka – visi tagad nu ir saplūduši tajās pilsētās, bet tie cilvēki jau neko vairs nemāk. Un tad, kad būs krīze, kad viss juks un bruks, tad taču viņi nāks atpakaļ uz laukiem. Bet viņi jau vairs neko nemāk te darīt.

A.C. – Laucinieki to apzinās ļoti labi, viena saimniece man arī teica – ar plazmas televizoru taču zemi nearsi!

Viņiem ir svarīga pašpietiekamība. Svarīgi apzināties, ka vienmēr spēs sevi nodrošināt ar pārtiku, ka māja būs silta. Uzticība politiķiem praktiski ir nulle.

Aiga Pelane, + 371 67088634, eko_zinas@bns.lv